

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
МАРКАЗИЙ БАНКИ БОШҚАРУВИНИНГ
ҚАРОРИ

437 Тижорат банкларининг ликвидлигини бошқаришга қўйиладиган талаблар тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2015 йил 13 августда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2709

Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида»ги, «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонунлари ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 6 майдаги ПҚ–2344-сон «Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини янада ошириш ва уларнинг ресурс базасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Бошқаруви **қарор қилади:**

1. Тижорат банкларининг ликвидлигини бошқаришга қўйиладиган талаблар тўғрисидаги низом иловага мувофиқ тасдиқлансин.
2. Мазкур қарор расмий эълон қилинган кундан эътиборан уч ойдан кейин кучга киради.

Марказий банк раиси

Ф. МУЛЛАЖОНОВ

Тошкент ш.,
2015 йил 22 июль,
19/14-сон

Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки Бошқарувининг 2015 йил
22 июлдаги 19/14-сонли қарорига
ИЛОВА

**Тижорат банкларининг ликвидлигини бошқаришга
қўйиладиган талаблар тўғрисидаги
НИЗОМ**

Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки тўғрисида»ги, «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонунлари ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 6 майдаги ПҚ–2344-сонли «Тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини янада ошириш ва уларнинг ресурс базасини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ тижорат банкларининг (бундан буён

матнда банк деб юритилади) ликвидлилигини бошқаришга қўйиладиган талабларни белгилайди.

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низомда қуйидаги асосий тушунчалардан фойдаланилади:

банкнинг ликвидлилиги (бундан буён матнда ликвидлилик деб юритилади) — банк мажбуриятларини ўз вақтида ва тўлиқ бажарилишини таъминлаш имконияти;

доимий бўлмаган мажбуриятлар — исталган вақтда банкдан чиқиб кетиши эҳтимоли юқори бўлган йирик депозитлар ёки йирик қарзлар;

ноликвидли активлар — бозор нархини котировка бўйича аниқлаш мумкин бўлмаган ёки бу турдаги активларнинг харид нархи сотувчи ва харидор ўртасидаги келишув натижасида алоҳида тарзда аниқланадиган, қиймати катта миқдордаги ўзгаришларга учраб туриши мумкин бўлган ва таққослашни қийинлаштирадиган активлар;

ликвидли активлар — бозор қийматининг шаклланишини таъминлайдиган, бозор қиймати бўйича қисқа муддат ичида уларни сотиб олишга осонлик билан харидор топиладиган, доимий равишда сотилувчи ва сотиб олинувчи активлар;

асосий валюта — банкнинг жами активларининг 5 фоизи ёки ундан ортиқ миқдорига тенг бўлган активлар ёки мажбуриятлар акс этган валюта;

йирик ҳамкор — банк жами активларининг 1 фоизидан ортиқ миқдорда молиялаштириш манбасини таъминлаб берадиган ҳамкор;

йирик маҳсулот ёки восита — ҳажми жами активларнинг 1 фоизидан ортиқ бўлган банк маҳсулоти ёки воситаси.

2. Ликвидли активларга қуйидагилар киради:

нақд пуллар;

соф қуйма олтин;

банкнинг Ўзбекистон Республикаси Марказий банкида (бундан буён матнда Марказий банк деб юритилади) очилган ҳисобварақларидаги маблағлар;

банкнинг бошқа банкларда очилган ҳисобварақларидаги маблағлар;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қимматли қоғозлари;

қисқа муддатли (7 кунгача) банклараро кредитлар ва депозитлар;

таваккалчилик даражаси паст бўлган мамлакатлар ҳукуматларининг қимматли қоғозлари;

«Standard & Poor's», «Fitch Ratings» ва «Moody's Investors Service» компаниялари каби етакчи халқаро рейтинг ташкилотларининг энг юқори баҳолари берилган, ривожланган фонд биржалари рўйхатларига киритилган, таваккалчилик даражаси паст бўлган мамлакатларнинг етакчи трансмиллий компанияларининг қимматли қоғозлари.

3. Юқори ликвидли активларга қуйидагилар киради:

мазкур Низомнинг 2-банди иккинчи, учинчи, олтинчи ва саккизинчи хатбошиларида келтирилган ликвидли активлар;

эҳтимолий зарарларни қоплаш захираларига ажратмалар сифатида Марказий банкка ўтказилган маблағлардан ташқари мазкур Низомнинг 2-банди тўртинчи хатбошида келтирилган ликвидли активлар;

таваккалчилик даражаси паст бўлган мамлакатлардаги банкларга жойлаштирилиб, таъминот сифатида қўйилмаган ликвидли активлар.

4. Юқори ликвидли активлар қўйидаги талабларга жавоб бериши лозим:

капитал монандлигини ҳисоблашда 0 фоиз таваккалчилик белгиланиши. Бунда, номоддий активлар, бирлашмаган корхоналар капиталига қилинган инвестициялар ҳар қандай ҳолатда юқори ликвидли активлар ҳисобланмайди;

тўпланиш даражаси паст бўлиши ва пул ёки репо бозорларида осон сотилиши;

ҳар қандай бозор шароитида ликвидлиликнинг исботланган ишончли манбаси ҳисобланиши;

молиявий ташкилот ёки унга дахлдор бўлган шахсларнинг мажбуриятларини ўз ичига олмаслиги.

5. Узоқ муддатларга қўйилган активлар ҳисобидан юқори фойда олиш ва қисқа муддатли ликвидлиликка бўлган эҳтиёжларни қондириш ўртасидаги мувозанатни сақлаш банкни бошқаришда банк бошқарув органларининг самарадорлиги ҳамда банк ижро раҳбариятининг малакаси юқори эканлигидан далолат берувчи асосий компонент ҳисобланади.

6. Банк томонидан мазкур Низомда кўрсатилган барча талаблар бажарилган тақдирда ҳам тўловларни ўз вақтида ўтказмаслик ликвидлиликка бўлган талабни қўпол равишда бузиш ҳисобланади.

7. Қисқа муддатли мажбуриятларни бажариш учун етарли миқдорда пул маблағлари ва қисқа муддатли активларга эга бўлиши юзасидан банк раҳбарияти ликвидлиликни режалаштириб бориши керак.

8. Банк фойда олишга бўлган интилишни мувозанатда сақлаб туриши ҳамда даромад олиш мақсадида ликвидлиликка қўйилган талабларни бузмаслиги лозим.

2-боб. Ликвидлиликни бошқариш

9. Ликвидлиликни самарали бошқариш қўйидаги талаблар асосида амалга оширилади:

банк ва унинг атрофидаги муҳитнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ва аниқ ифодаланган ликвидлиликни бошқариш сиёсатининг мавжудлиги;

банкнинг тегишли бўлинмаларини ўзаро мувофиқлаштирилганлиги;

ликвидлилик ҳолати мониторингини амалга ошириш вазифалари юклатилган таркибий бўлинманинг мавжудлиги;

маълумотлар базасини шакллантириш ҳамда банкнинг актив ва пасив ҳолатларини таҳлил қилиш учун ахборот тизимининг мавжудлиги.

10. Банкларда ликвидлиликни бошқариш сиёсати ликвидлиликни бошқариш бўйича асосий ҳолатларни қамраб олиши ҳамда ликвидлиликни бошқаришга оид ўзига хос жиҳатларига нисбатан позициясини ёки турли хил молиявий воситаларни қўллашга нисбатан муносабатини аниқ ифода этиши лозим.

11. Банклар ликвидлилик таваккалчилиги валюта таваккалчилигига таъсир этиши мумкинлигини ҳисобга олиб, ҳар бир асосий валюта бўйича мониторинг ўтказишлари ва ликвидлилик таваккалчилигини бошқаришлари лозим.

12. Ликвидлиликни бошқариш сиёсати алоҳида ҳужжат сифатида ишлаб чиқилади ва банк Кенгаши томонидан ҳар йили тегишли йилнинг 1 февралигача тасдиқланади.

13. Банк Кенгаши томонидан ҳар чоракда камида бир марта ликвидлиликни бошқарилиши муҳокама қилиниши ва натижаси юзасидан тегишли қарорлар қабул қилиниши лозим.

14. Ҳар бир банкда ликвидлиликни бошқариш қўмитаси (бундан буён матнда қўмита деб юритилади) тузилиши ҳамда унинг зиммасига ликвидлиликни самарали бошқаришни таъминлаш мақсадида банкнинг барча бўлинмалари фаолиятини мувофиқлаштириш мажбурияти юклатилиши лозим.

15. Банк бошқаруви раиси қўмитага раҳбарлик қилади ва қўмита аъзоларини банкнинг асосий таркибий бўлинмалари раҳбарларидан тайинлайди.

16. Қўмита банкнинг бизнес-режаси ҳамда у фаолият олиб бораётган иқтисодий шароитларга асосланиб, ресурсларга бўлган жорий ва истиқболдаги эҳтиёжларни кўриб чиқиш учун ҳафтасига камида бир марта йиғилиши лозим.

17. Қўмита доимий равишда ликвидлилик таваккалчилигини ҳамда юридик шахсларнинг молиялаштиришга бўлган талабларини, фаолиятлари йўналишларини, пул оқимларини назорат қилиши ва мониторингини амалга ошириши лозим.

18. Қўмита қарорлари банк бўлинмалари ва филиаллари томонидан амалга ошириладиган тезкор ва стратегик кўрсатмаларни ўз ичига олиши керак.

19. Банкда ликвидлиликни бошқариш учун унинг барча таркибий бўлимларидан зарур ахборотларни олиш ваколатига эга бўлган таркибий бўлинма ташкил этилиши лозим.

20. Банкда ликвидлиликни бошқариш учун масъул бўлган таркибий бўлинма зиммасига қуйидаги асосий вазифалар юклатилади:

- ликвидлилик ҳолатини доимий равишда кузатиб бориш;
- раҳбариятга ликвидлилик ҳолати тўғрисида кунлик ҳисоботларни тақдим этиб бориш;
- ликвидлиликни қисқа муддатли режалаштириш тавсияларини тайёрлаш;

даврий равишда (кун, ой, чорак, йил якунлари бўйича) банк бошқарувида ликвидлилик ҳолати юзасидан ҳисоботларни тақдим этиб бориш.

21. Кунлик ликвидлилик ҳисоботлар 7 кунлик давр ичида ликвидлиликнинг қисқа муддатли пасайиши ёки ортишини акс эттириши лозим. Кунлик ликвидлилик ҳисоботида мазкур Низомнинг 1-иловасида кўрсатилган маълумотлар акс эттирилиши керак.

22. Кунлик ликвидлилик ҳисоботи юзасидан ресурслар тақчиллиги юзага келганда уни қай тарзда қоплаш тўғрисида, ресурслар ортиқча бўлганда эса кейинги даврларда ликвидлилик талабларини ҳисобга олиб, маблағларни қай тарзда фойдалироқ жойлаштириш тўғрисида қўмита томонидан тегишли қарор қабул қилинади.

23. Узоқ муддатли режалаштириш активлар ва мажбуриятларни сўндириш графигини камида ойлик давр асосида тайёрлаш йўли билан амалга оширилади.

Мазкур график маълум давр оралиғида ликвидлиликнинг ортиб ёки камайиб кетишини акс эттирган ҳолда, сўндиришнинг тегишли тоифалари бўйича молиявий активлар ва мажбуриятларни кузатиб бориш ҳамда раҳбариятга муаммоларни олдини олиш учун чоралар кўриш имкониятини яратиб бериши лозим.

24. Ҳар бир банк, ўз амалиётлари ҳажми ва мураккаблигига боғлиқ ҳолда, ликвидлиликни самарали тарзда кузатиш имконини берувчи ўз ахборот тизимига эга бўлиши лозим. Ахборот тизимлари раҳбариятнинг зарурий ахборотга бўлган эҳтиёжини ўз вақтида ва тўлиқ қондириши лозим.

25. Ҳар бир банкда ликвидлилик бўйича ҳисоботлар банк бошқаруви ахборот тизимига қўмаклашиши лозим. Банк бошқаруви ахборот тизими ҳар бир асосий валютанинг ликвидлигини мониторинг қилиш имконини бериши керак.

26. Ҳисоботлар раҳбариятга асосланган қарорлар қабул қилиш имкониятини бериш учун ўз вақтида берилиши ва етарли даражада батафсил бўлиши учун улар қуйидагиларни ўз ичига олиши лозим:

ликвидли активлар ҳақидаги маълумотлар;

юқори ликвидли активлар ҳақидаги маълумотлар;

ликвидлилик коэффициентлари;

соф барқарор молиялаштириш меъёри коэффициенти (бундан буён матнда СБММК деб юритилади);

молиявий ресурсларнинг энг йирик манбалари, тармоқ ва географик ҳудуд бўйича ресурслар манбаларининг жамланганлиги;

асосий номувофиқликларни аниқлаш учун активлар ва пасивларни тўлаш жадвали;

ликвидли активлар ва депозитларнинг акс эттирувчи ўзгариш жадваллари;

балансдан ташқари мажбуриятлар;

берилиши кутилаётган кредитлар;

активларнинг даромадлилиги ва жалб қилинган ресурсларнинг қиймати;

иқтисодиётнинг аҳволи, шу жумладан, асосий иқтисодий индикаторлар ва фоиз ставкаларининг ўзгариш прогнози.

3-боб. Ликвидлиликни бошқариш стратегияси

27. Ликвидлиликни самарали бошқариш активлар ва пасивларни фаол бошқарилишини ўз ичига олиши лозим. Ликвидлиликни бошқаришга бўлган талаблар бажарилиши банк балансининг актив ва пасив қисмларини, шунингдек кўзда тутилмаган ҳолатлар ҳисобварақларини бошқариш орқали таъминланиши керак.

28. Банклар ресурсларни ва молиялаш йўналишларини самарали диверсификация қилиш имконини берувчи молиялаш стратегиясини ишлаб чиқишлари лозим.

29. Балансининг актив қисмида ликвидлиликни бошқариш учун Давлат қисқа муддатли облигациялари ёки захираларнинг ортиқча миқдорини ёхуд қисқа муддатли қўйилмалари каби бошқа ликвидли активларни харид қилиш ёки сотиш усуллари билан амалга оширилади.

30. Банк раҳбарияти бозордаги ҳолат бўйича аниқ ва ўз вақтида олинган маълумотларга асосланиб, банкка жалб қилинаётган маблағлар турларининг афзалликлари ва камчиликларини батафсил аниқлаши лозим. Ликвидлиликни бошқариш бўйича қарорлар қабул қилиш қўйидаги омиллар таҳлили асосида амалга оширилади:

жорий ликвидлилик ҳолати;

ресурсларга бўлган талабнинг даврий ўзгариб туриши;

ресурсларга бўлган талабларнинг кутилаётган ўзгаришлари;

ресурслар манбалари;

ресурслар қиймати;

активларнинг сифати;

ресурсларнинг жамланганлиги;

банк капитали ва даромадлигини ҳисобга олган ҳолда, банкнинг умумий молиявий ҳолати;

балансдан ташқари моддалардаги мажбуриятлар ва шартномалар, шу жумладан, ишлатилмаётган кредит линиялари, аккредитивлар, қимматли қоғозлар ёки чет эл валютасини сотиб олиш учун тузилган келишувлар.

4-боб. Ликвидлиликни бошқариш усуллари

31. Банклар томонидан жалб қилинган маблағлар нархларнинг рақобатлилигига ва мажбуриятларни қайтариш муддати активларни қайтариш муддатига мос келиш талабларига жавоб бериши керак.

32. Активлар ва мажбуриятларни қайтариш муддатларининг мос келмаслиги ликвидлилик таваккалчилигининг асосий омили ҳисобланади. Бу номуносибликларни англаган ҳолда ликвидлилик таваккалчилигини камай-

тириш учун етарли чораларни кўриш йўли билан ликвидлиликни мустаҳкамлаш ликвидлиликни самарали бошқаришни кўрсатади.

Банк раҳбариятига ликвидлилик йўналишлари бўйича шартномавий мажбуриятларни бошланғич ва содалаштирилган ҳолатини, ликвидлиликка бўлган талабни қачон ўсишини кўрсатиш ҳамда ликвидлиликка бўлган талабнинг асосий жиҳатларини аниқлаш мақсадида банклар ўз актив ва мажбуриятларини қайтариш муддатлари ўртасидаги номувофиқликни баҳолаб боришлари лозим.

33. Банклар йирик корхона-мижозларнинг махсус депозитларига қарам бўлиб қолишини олдини олиш мақсадида ўз мажбуриятлари (воситалари) таркибини диверсификация қилиб боришлари лозим.

34. Банклараро бозор ресурсларнинг муҳим ва йирик манбаи бўлиб ҳисобланади ва улар қўйидаги муаммоларни ҳал этиш учун хизмат қилади:

банклар вакиллик ҳисобварақларидаги маблағлар тақчиллигини қоплаш ва уни талаб даражасига етказиш;

мўлжалланаётган узоқ муддатли кредитлаш эҳтиёжи вужудга келгунча ёки йирик депозитни қайтариш талаби билдирилгунча бўш ресурсларни, шу жумладан, қисқа муддатга самарали жойлаштириш учун шароит яратиш;

Марказий банкдан олинган кредитларни қайтариш.

35. Банклар банклараро бозорда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ўзаро қарз муносабатларига киришиши мумкин. Бунда банклараро кредитларнинг фоиз ставкалари банклар ўртасида тузилган битим асосида белгиланиши шарт.

Банклараро кредитларнинг фоиз ставкалари Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкаси ёки Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қимматли қоғозлари бўйича ставкаларига нисбатан ҳам белгиланиши мумкин.

36. Таъминотга эга бўлмаган банклараро кредит битимларини тузганда бир қарздорга тўғри келувчи таваккалчилик меъёрларига амал қилиш керак, овернайт операциялари бундан мустасно бўлиб, уларнинг энг юқори миқдори банк биринчи даражали капиталининг 25 фоизидан ошмаслиги лозим.

37. Репо операцияларида қўлланиладиган қимматли қоғозлар осон сотилувчи ва ликвидли бўлиши керак. Банклар давлат қисқа муддатли облигацияларидан бошқа қимматли қоғозларни гаровга олганда уларни ўзларида ёки учинчи шахсларда сақланишини таъминлашлари керак.

38. Банклар стресс вақтида банклараро бозордан ёки Марказий банкдан таъминланган маблағларни жалб қилиш мақсадида уларнинг гарови сифатида фойдаланиш мумкин бўлган ликвидли активлар ҳажмини мониторинг қилиб боришлари лозим.

39. Банклар репо операцияларини қонун ҳужжатлари талабларига риоя қилган ҳолда амалга оширишлари лозим. Кредит берувчи қимматли қоғозлар тўлов муддатига кўра гаров қийматининг кредит қийматидан камида 10 фоизга юқори бўлишини таъминлаши керак. Ушбу маржа миқдори гаровга қўйилган қимматли қоғозларнинг қолган тўлаш муддатига кўра

белгиланиши ва тўлов муддати маржа миқдорига нисбатан белгиланиши зарур.

40. Банклар бозорда котировка қилинмайдиган қимматли қоғозлар ва асосий воситалар каби гаровнинг ноликвид шакллари қўллашда ўзларининг зиммасидаги хатарни баҳолаб боришлари лозим.

5-боб. Ликвидлиликни баҳолаш

41. Банклар асосий валюталар бўйича ликвидлилик таваккалчилигини мониторинг ва назорат қилиб боришлари керак.

42. Банклар ликвидлилик таваккалчилигини мониторинг ва назорат қилиш мақсадида кўзда тутилмаган ҳолатлар билан боғлиқ бўлиши мумкин бўлган қирим ва чиқим маблағларини, шу жумладан форвард-битимлар, репо операциялари, ижрога олинган кафолатлар, девальвацияланган аккредитивлар, молиявий ҳолати қониқарсиз бўлган қарздорларга берилган аккредитивлар ва кафолатларни ҳисобга олишлари лозим.

43. Банклар жорий ликвидлилик меъёрларини бажаришлари лозим. Жорий ликвидлилик коэффиценти жорий активларнинг суммасини (тўлов муддати 30 кунгача бўлган банкнинг ликвидли активлари ва қўйилмалари, бундан муддати узайтирилган ёки қайтариш муддати ўтган кредитлар мустасно) жорий мажбуриятлар (талаб қилиб олингунча ва ижро этиш муддати 30 кунгача бўлган мажбуриятлар) суммасига нисбати орқали аниқланади ва 30 фоиздан кам бўлмаслиги лозим.

44. Ликвидлилик таҳлил қилинган давр (ойлик, чорақлик, йиллик) мобайнида таҳлил қилувчи ликвидлилик кўрсаткичлари ўзгариши тенденциясига аҳамият бериши ва ўзгаришлар сабаблари ҳамда хусусиятларини ўтган даврларга нисбатан баҳолаши, ресурслар жалб қилишнинг ўтган ва жорий стратегияларини таҳлил қилиши лозим.

45. Ликвидлилик коэффиценти ўз-ўзидан ликвидлиликнинг етарлилиги бўйича аниқ маълумотларни бермайди, улар умумий баҳонинг бир қисми ҳисобланади.

46. Ликвидлиликни ҳисоблашда ликвидли активларнинг жами активлардаги улушини, доимий бўлмаган мажбуриятларнинг жами активлардаги улушини, ликвидли активларнинг доимий бўлмаган мажбуриятлардаги улушини ҳисоблаш орқали қўшимча ликвидлилик коэффицентларидан ҳам фойдаланилади.

Юқорида келтирилган кўрсаткичларнинг пасайиши банк ресурсларининг барқарор бўлмаган манбаларига таянганлигини ёки банк портфелидаги юқори ликвидли активлар улуши камайганлигидан далолат беради.

47. Банклар ажратилган кредитларни жалб қилинган депозитларга бўлиш орқали депозитларнинг ажратилган кредитлардаги улушини аниқлайди. Кўрсаткичнинг жуда юқори (80 фоиздан ортиқ) қиймати ва (ёки) ўсиши муаммоларнинг дастлабки белгилариданоқ банкдан чиқиб кетадиган барқарорлиги пастроқ ресурслар манбаларига бўлган банк ишончини билдиради.

48. Банклар қимматли қоғозлар портфелидаги гаровга қўйилган қимматли қоғозларни жами қимматли қоғозлар портфелига бўлиш орқали ликвидликка тезкор талабларни қоплаш учун қўлланила олмайдиган қимматли қоғозлар улушини аниқлайди.

49. Банк раҳбарияти ўзининг ликвидлилик кўрсаткичлари тўпламини ишлаб чиқишда жорий ликвидликдан ташқари банк хусусиятларидан келиб чиқиб бошқа омилларни ҳисобга олиши керак.

50. Банклар йирик ҳамкор, иқтисодиёт тармоқлари ва воситалардан олинadиган молиялаш манбаларини умумлаштирган ҳолда таҳлил қилиб боришлари ва таҳлил натижалари бўйича банк Кенгаши ва бошқаруви томонидан ҳолатни тузатиш бўйича тегишли чоралар кўрилиши керак.

Банк томонидан умумлаштирган ҳолда молиялаш манбаларини мониторинг қилишда ҳар бир йирик ҳамкорнинг манбаи бўйича молиялаштириш мажбуриятларини жами активларга, чет эл валютасидаги манбалар бўйича молиялаштириш мажбуриятларини жами активларга ва ҳар бир йирик маҳсулот ёки восита манбаи бўйича молиялаштириш мажбуриятларини жами активларга нисбатлари таҳлил қилиб борилади.

51. Банклар ўзларининг ликвидлилик ҳолатларини ҳар чоракда камида бир марта стресс тестларидан ўтказишлари лозим. Стресс тестларининг якуний натижаси бўйича таваккалчиликни бошқариш стратегиясини тўғрилаб боришлари керак. Стресс тестларининг натижаларидан келиб чиқиб банклар кутилмаган стресс ҳолатларида қўшимча маблағлар билан таъминлаш режаларини ишлаб чиқишлари зарур. Банклар стресс тестлари натижалари ва кўзда тутилмаган молиялашга доир тузилган режалар бўйича банк бошқаруви томонидан қабул қилинган қарорлар ҳақида Марказий банкка маълумотлар тақдим этишлари лозим. Банк Кенгаши ва бошқаруви стресс кўрсаткичлари ва тахминларини ҳамда кўзда тутилмаган молиялаш режаларини етарлилиги ва мувофиқлигини ўрганиб боришлари лозим.

6-боб. Ликвидлилик кўрсаткичларига қўйиладиган талаблар

52. Банклар 2016 йил 1 январидан бошлаб ликвидликни қоплаш меъёрини таъминлашлари шарт. Ликвидликни қоплаш меъёри коэффициенти (бундан буён матнда ЛҚМК деб юритилади) юқори ликвидли активларнинг кейинги 30 кун ичидаги жами соф чиқимга нисбати сифатида аниқланади (ЛҚМК = юқори ликвидли активлар/кейинги 30 кун ичидаги жами соф чиқим).

ЛҚМК 80 фоиздан кам бўлмаслиги лозим.

Кейинги 30 кун ичидаги кирим кейинги 30 кун ичидаги чиқимнинг 75 фоизидан ошган тақдирда, кейинги 30 кун ичидаги кирим сифатида кейинги 30 кун ичидаги чиқимнинг 75 фоизи олинади.

Кейинги 30 кун ичидаги кирим ва чиқимнинг қайта ҳисоблаш коэффи-

циенти Марказий банк томонидан ўрнатилади ва мажбуриятларнинг тури ва муддатига боғлиқ бўлади.

2017 йил 1 январдан бошлаб ЛҚМК 90 фоиздан кам бўлмаслиги лозим. 2018 йил 1 январдан бошлаб ЛҚММ 100 фоиздан кам бўлмаслиги лозим.

53. Банклар 2018 йил 1 январдан бошлаб соф барқарор молиялаштириш меъёрини таъминлашлари шарт. СБММК барқарор молиялаштиришнинг мавжуд суммасини барқарор молиялаштиришнинг зарур суммасига нисбати сифатида аниқланади (СБММК = барқарор молиялаштиришнинг мавжуд суммаси/барқарор молиялаштиришнинг зарур суммаси). СБММК ҳисоблаш намунаси мазкур Низомнинг 2-иловасида кўрсатилган.

СБММК 100 фоиздан кам бўлмаслиги лозим.

СБММК активларни қайтариш муддатларини ҳисобга олган ҳолда, молиялашнинг барқарор ресурслари мавжуд бўлиши учун, шунингдек 1 йилдан ортиқ муддатдаги балансдан ташқари моддалардаги мажбуриятларни қўшиб, ликвидликка бўлган талабни (зарур бўлган барқарор молиялаштиришни) қондириш учун керак.

54. Барқарор молиялаштиришнинг мавжуд суммасига қуйидагилар кирди:

банк регулятив капитали;

амалдаги қайтариш муддати 1 йил ва ундан ортиқ бўлган банк мажбуриятлари;

қайтариш муддати белгиланмаган бошқа депозитлар ва қарз маблағлари суммасининг 30 фоизи;

қайтариш муддати 1 йилдан кам бўлган бошқа депозитлар ва қарз маблағлари суммасининг 30 фоизи.

55. Барқарор молиялаштиришнинг зарур суммасига қуйидагилар кирди:

қайтарилишига 1 йил ва ундан ортиқ муддат қолган банк активлари, шу жумладан муаммоли кредитлар ва номолиявий активлар (ер участкалари, бинолар, мебель, компьютерлар ва автомашиналар);

суд жараёнида бўлган ёки белгиланган тартибда ундирилмаган активлар;

қайтариш муддати 1 йилдан кам бўлган бошқа активлар суммасининг 30 фоизи, қайтариш муддати 1 йилдан кам бўлган ёки муддатсиз ликвидли активлар бундан мустасно;

балансдан ташқари моддалардаги мажбуриятларнинг 15 фоизи.

7-боб. Яқуний қоида

56. Мазкур Низом талабларининг бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўладилар.

Тижорат банкларининг ликвидлигини
бошқаришга қўйиладиган талаблар
тўғрисидаги низомга
1-ИЛОВА

**Тижорат банкининг кунлик ликвидлик ҳисоботида
акс эттирилиши лозим бўлган
МАЪЛУМОТЛАР**

1. Жорий активлар:

нақд пул;

Ўзбекистон Республикаси Марказий банкидаги вакиллик ҳисобварағи;

давлат қисқа муддатли облигациялари (гаровга қўйилганлардан ташқари);

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг бошқа қимматли қоғозлари
(гаровга қўйилганлардан ташқари);

бошқа тижорат банкларига берилган кредитлар (овернайт);

бошқа тижорат банклардаги вакиллик ҳисобварақлари;

бошқа тижорат банкларидан олинадиган депозитлар;

қайтадиган кредитлар — асосий сумманинг бир қисми;

бошқа активлар.

2. Кутилаётган молиявий манбалар:

депозитларнинг режалаштирилаётган ўсиши;

тўлов муддати келган кредитлар;

бошқа манбалар.

3. Молиялаштириш бўйича кутилаётган талаблар:

янги кредитларни молиялаштириш (кредитлар тури батафсил кўрсати-
лади);

депозитларнинг чиқиб кетиши (ҳисобварақ тури батафсил кўрсатила-
ди);

асосий воситаларни сотиб олиш;

бошқа мажбуриятлар.

4. Балансдан ташқари мажбуриятлар:

молиялаштирилаётган кредит линиялари;

аккредитив бўйича тўловлар;

тўлов муддати келган қимматли қоғозларни сотиб олиш бўйича маж-
буриятлар;

тўлов муддати келган чет эл валютасини сотиб олиш бўйича мажбурият-
лар;

бошқа мажбуриятлар.

5. Етишмаётган ва ортиқча ресурслар — миқдори жорий активлар ва

кутилаётган молиявий манбалардан молиялаштириш бўйича кутилаётган талаблар ва балансдан ташқари мажбуриятларни айириш орқали аниқланади.

6. Етишмаётган ва ортиқча ресурслар натижасидан келиб чиқувчи маблағларни жалб қилиш ва инвестициялаш бўйича тавсиялар.

Тижорат банкларининг ликвидлигини
бошқаришга қўйиладиган талаблар
тўғрисидаги низомга
2-ИЛОВА

**Соф барқарор молиялаштириш меъёри
коэффициентини ҳисоблаш
НАМУНАСИ**

Ҳисобварақ	Актив		Мажбурият	
	1 йилдан кам	1 йилдан ортиқ	1 йилдан кам	1 йилдан ортиқ
1	50	—	—	50
2	30	—	—	20
3	40	60	10	30
4	30	150	70	120
5	50	75	50	50
6	—	25	60	40
Жами	200	300 (C)	190	310 (D)

Барқарор молиялаштиришнинг мавжуд суммаси (D) = 310 + (190 x 30 фоиз) = 367;

Барқарор молиялаштиришни зарур суммаси (C) = 300 + (200 x 30 фоиз) = 360;

Соф барқарор молиялаштириш меъёри коэффициенти = 367 / 360 яъни 100 фоиздан баланд.